

Nr 271

Av herr Hermansson m. fl., *angående försäkringsväsendets organisation och ställning.*

(Lika lydande med motion nr 217 i Första kammaren)

I motionerna nr I: 380 och II: 448 till 1964 års riksdag föreslogs att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle begära utredning om försäkringsväsendets organisation och ställning, eventuellt genom förstatligande av de stora privata försäkringskoncernerna, i syfte att öka försäkringstagarnas och samhällets inflytande över försäkringsverksamheten samt rationalisera och förbilliga dess former.

I motionerna hänvisades bl. a. till att koncentrationsprocessen inom det privata försäkringsväsendet under de senaste åren fortgått i utomordentligt snabbt tempo. Hela antalet svenska försäkringsbolag uppgår visserligen till över 1 000, men en helt övervägande del av försäkringsverksamheten är koncentrerad till ett fåtal koncerner och storbolag. Utvecklingen belystes med material avseende läget år 1960.

Senaste berättelse från försäkringsinspektionen visar att samma tendenser alltjämt gör sig gällande. År 1962 svarade sålunda de 20 i fråga om premieinkomsten år 1962 största enheterna för inte mindre än 94,8 procent av alla svenska bolags premieinkomst i direkt försäkring i Sverige. De 20 koncerner och bolag, som redovisade de största beloppen i förvaltade tillgångar, omhändertog 96,6 procent av samtliga bolags tillgångar.

Koncentrationen till de allra största enheterna är alltjämt mycket stark. Sålunda hade de fem i fråga om premieinkomst största försäkringskoncernerna och -bolagen (Skandiakoncernen, Städernas-Svenska Liv-Hansa, Folksam, Trygg-Fylgiakoncernen, SPP) i runt tal 70 procent av alla premieinkomsterna, och de fem största räknat efter de förvaltade tillgångarna (SPP, Skandiakoncernen, Städernas-Svenska Liv-Hansa, Framtiden, Trygg-Fylgiakoncernen) omhändertog över 80 procent av samtliga bolags tillgångar.

Den faktiska koncentrationen inom försäkringsväsendet förstärks ytterligare genom de intima förbindelserna mellan vissa försäkringskoncerner samt de stora affärsbankerna och andra finansgrupper.

Koncentrationen innebär att en utomordentligt stor ekonomisk makt samlas i händerna på ett fåtal. Samhället har visserligen inskridit med viss lagstiftning och vissa regler för försäkringsbolagens kapitalplacering, men detta ändrar inte förhållandet att makten över dessa stora tillgångar fortfarande ligger hos bestämda minoritetsintressen i det svenska samhället.

Ett ökat inflytande för försäkringstagarna och för samhället över de stora försäkringsfonderna är ett viktigt led i kampen för demokratiens utveckling och

fördjupande. Ökat samhällsinflytande skulle innebära garantier för en samhälls-ekonomiskt mera effektiv användning av de stora kapitaltillgångarna i försäkringsfonderna. Detta är av särskild betydelse i ett läge då brist råder på kapital för stora utbyggnadsprojekt på olika områden — bostäder, offentliga byggnader, industribyggen o. s. v.

Det kan också ifrågasättas om de former koncentrationsprocessen hittills tagit inom försäkringsväsendet möjliggjort rationalisering och förbilligande av verksamheten i önskvärd omfattning. Kostnaderna för vissa delar av försäkringsbolagens verksamhet — särskilt olika anskaffningskostnader — förefaller mycket höga. En samordning av försäkringsverksamheten och dennas ordnande på icke-kommersiell grundval skulle kunna möjliggöra betydande besparingar och därmed lägre premier för allmänheten.

Frågan är om detta i längden kan genomföras på annat sätt än genom ett direkt samhällsovertagande av de stora försäkringskoncernernas verksamhet. En sund konkurrens mellan olika former av allmännyttiga — statliga och kooperativa — företag torde väl gå att förena med en rationell organisation av näringslivet. Vi ställer heller inte förslag om förstatligande av den stora kooperativa försäkringskoncernen.

I sitt utlåtande nr 14 år 1964 med anledning av de väckta motionerna anförde bankoutskottet följande skäl att för sin del avstyrka den föreslagna utredningen:

1. Utvecklingen mot större enheter överensstämmer med lagstiftningens intentioner och får med hänsyn till uppkommande rationaliserings- och besparingsmöjligheter allmänt sett anses vara av värde från försäkringstagarsynpunkt.

2. Försäkringsföretagen är genom försäkringsinspektionen föremål för en fortlöpande och ingående statlig kontroll och deras frihet när det gäller kapital-dispositioner är starkt begränsad.

3. Frågan om ägandeförhållanden och maktkoncentration inom försäkringsväsendet kan förutsättas bli undersökt genom den s. k. koncentrationsutredningens försorg.

4. Försäkringsföretagen ägs till övervägande delen av försäkringstagarna själva.

5. Riksdagen tog så sent som hösten 1961 ställning till lagstiftningen om försäkringsväsendet.

Till de anförda skälen mot en utredning skall här endast kort påpekas, att de icke går in på de anmärkningar som framför allt riktats mot förhållandena inom försäkringsbranschen. Det har sålunda icke givits någon som helst bevisning för att de rationaliserings- och besparingsmöjligheter som uppkommit genom utvecklingen mot större enheter verkligen utnyttjats på ett sätt som kommit försäkringstagarna till godo. Det har heller inte påvisats att den kontroll som av försäkringsinspektionen utövas över försäkringsföretagens placeringar skapar den samhälls-ekonomiskt mest effektiva användningen av de stora kapitaltillgångarna i försäkringsfonderna. Hänvisningen till att »försäkringsföretagen till

överbäggande delen ägs av försäkringstagarna själva» är föga övertygande, så länge dels försäkringstagarnas faktiska inflytande över de ömsesidiga bolagen ej är tillfredsställande ordnat, dels den största försäkringskoncernen domineras av stora aktieägarintressen. Viss utredning om ägandeförhållanden och maktkoncentration inom branschen kommer säkerligen att göras av koncentrationsutredningen, men denna har icke i uppdrag att undersöka försäkringsverksamheten ur andra synpunkter. Vad slutligen gäller det av 1964 års bankoutskott anförda argumentet synes det äga ännu mindre giltighet efter det en nyvald kammare nu tillträtt.

Vi anser förhållandena inom försäkringsväsendet allttjämt vara sådana att en allsidig utredning är påfordrad.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till regeringen begär utredning om försäkringsväsendets organisation och ställning, eventuellt genom förstatligande av de stora privata försäkringskoncernerna, i syfte att öka försäkringstagarnas och samhällets inflytande över försäkringsverksamheten samt rationalisera och förbilliga dess former.

Stockholm i januari 1965

C.-H. Hermansson

Gunvor Ryding

Henning Nilsson
i Gävle

Helmer Holmberg

Axel Jansson

Nr 272

Av herr Sjönell m. fl., om främjande av de mindre företagens exportmöjligheter.

(Lika lydande med motion nr 219 i Första kammaren)

Stockholm den 26 januari 1965

Bengt Sjönell

Jan-Ivan Nilsson
i Tvärålund

John Eriksson
i Bäckmora